

ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK JMÉNEM REPUBLIKY

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátě složeném z předsedkyně JUDr. Marie Součkové a soudců JUDr. Milana Kamlacha a JUDr. Jaroslava Vlašína v právní věci žalobkyně **JUDr. J. K.**, proti žalované **České správě sociálního zabezpečení**, se sídlem Křížová 25, Praha 5, o přezkoumání rozhodnutí žalované ze dne 21. 3. 2006, v řízení o kasační stížnosti žalované proti rozsudku Krajského soudu v Praze ze dne 29. 11. 2006 č. j. 42 Cad 221/2006 - 26,

t a k t o :

- I.** Kasační stížnost **s e z a m í t á .**
- II.** Žalobkyni **s e n e p ř i z n á v á** náhrada nákladů řízení o kasační stížnosti.

O d ů v o d n ě n í :

Žalovaná podala včas kasační stížnost proti rozsudku Krajského soudu v Praze ze dne 29. 11. 2006 č. j. 42 Cad 221/2006 - 26, kterým bylo pro nezákonnost zrušeno její rozhodnutí ze dne 21. 3. 2006 č. X, věc jí byla vrácena k dalšímu řízení a bylo rozhodnuto o náhradě nákladů řízení.

Z odůvodnění napadeného rozsudku vyplývá, že shora uvedeným rozhodnutím žalované byla žalobkyni, která je soudkyní Městského soudu v Praze, zamítnuta žádost o přepočtení starobního důchodu s tím, že doplatky mzdy za rok 2003 ve výši 86 508 Kč a za rok 2004 ve výši 127 807 Kč nelze pro důchodové účely započítat, neboť byly dodatečně zúčtovány až při rozúčtování platu za měsíc listopad 2005. Tento rok je však rokem, do něhož spadá datum přiznání důchodu, a proto již není rozhodným obdobím pro stanovení osobního vyměřovacího základu ve smyslu ust. § 18 odst. 1 zákona č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění.

Proti tomuto rozhodnutí podala žalobkyně žalobu, v níž namítla nesouhlas s tímto rozhodnutím, protože nevychází z právního názoru Ústavního soudu ze dne 9. 6. 2005 sp. zn. II. ÚS 348/04, který je vyjádřen pro srovnatelnou právní situaci. Závaznost tohoto nálezu pro všechny orgány a osoby, včetně žalované, vyplývá z čl. 89 odst. 2 Ústavy.

Z nálezu vyplývá, že „je nepřipustné, aby příslušné státní orgány pouze důsledně vyžadovaly plnění povinností ze strany občanů (v daném případě placení pojistného) a nedbaly přitom ochrany jejich zájmů...systém sociálního pojištění by v případě přijetí platby stěžovatele a jejího následného neuznání pro účely výpočtu výše důchodů připomínal princip mechanismu označovaného jako perpetuum mobile druhého druhu...výrazem takového postupu je přepjatý formalismus, jehož důsledkem je sofistikované zdůvodňování zjevné nespravedlnosti, což vede k porušení čl. 36 Listiny základních práv a svobod.“ Jestliže Ústavní soud v daném případě dospěl k závěru, že i náhrada mzdy vyplacená stěžovateli až v souvislosti s rozhodnutím soudu o určení neplatnosti výpovědi z pracovního poměru, je příjmem započitatelným do vyměřovacího základu, který lze rozpočítat na jednotlivé kalendářní měsíce a roky po dobu neplatného rozvázání pracovního poměru, pak obdobně je třeba i doplatky platů, vyplacených až v souvislosti s rozhodnutím Ústavního soudu o zrušení zákonných ustanovení, podle nichž byly tyto platy odňaty, považovat za příjmy započitatelné do vyměřovacího základu, které lze rozpočítat na jednotlivé kalendářní měsíce a roky, v nichž by byly zúčtovány, kdyby nebyly v rozporu s ústavním pořádkem odňaty. Skutečnost, že z dodatečně zúčtovaných platů bylo odvedeno pojistné na sociální zabezpečení včetně příspěvku na státní politiku zaměstnanosti, avšak uvedený příjem se nepromítl do osobního vyměřovacího základu rozhodného pro výpočet starobního důchodu, je výrazem přepjatého formalismu, jehož důsledkem bylo sofistikované zdůvodňování zjevné nespravedlnosti, spočívající na jedné straně v akceptování vybírání pojistného na sociální zabezpečení, na druhé straně není akceptován pro výpočet plnění z takového obligatorního, státem garantovaného pojištění. Žalobkyně zdůraznila, že k včasnému nezúčtování platů, které jí náležely, nedošlo její vinou, nýbrž v důsledku příslušného legislativního opatření.

Žalobkyně navrhla, aby napadené rozhodnutí bylo zrušeno a věc vrácena žalované k dalšímu řízení.

Žalovaná ve vyjádření k žalobě uvedla, že odkazuje na ust. § 5 zákona č. 589/1992 Sb. Z tohoto ustanovení vyplývá, že příjem, který nebyl zúčtován, nezaložil a ani nemohl založit účast na nemocenském (a tedy ani důchodovém) pojištění. Pokud mzda zúčtována je, stává se příjmem v měsíci, za který byla zúčtována. Jelikož oba sporné doplatky byly zúčtovány v roce 2005, jde o příjmy roku 2005, který však nespadá do období rozhodného pro výpočet osobního vyměřovacího základu. Ke shora uvedenému nálezu Ústavního soudu žalovaná uvedla, že tento soud nezrušil ust. § 11 odst. 2 zákona o důchodovém pojištění a ust. § 5 odst. 2 písm. a) zákona č. 589/1992 Sb., ale pouze korigoval nejextrémnější exces a provedl výklad těchto ustanovení, pokud se týče nezapočtené mzdy vyplacené dodatečně, avšak pouze na základě pravomocného rozhodnutí soudu o neplatném skončení pracovního poměru. Žalovaná proto nesouhlasila s právním názorem žalobkyně, že pro aplikaci shora uvedeného nálezu Ústavního soudu svědčí srovnatelná právní situace. Žalovaná poukázala na změny provedené zákonem č. 24/2006 Sb., které se týkají důsledků neplatného skončení pracovního poměru a na projednávanou věc se nevztahují, a navrhla zamítnutí žaloby.

Krajský soud se zabýval především shora uvedeným nálezem Ústavního soudu z toho pohledu, zda jeho závěry, resp. právní názor v něm vyjádřený, lze aplikovat na projednávanou věc, protože v tomto nálezu jde skutkově o situaci, kdy stěžovateli nebyly do vyměřovacího základu zahrnuty výděvky za určité roky, neboť mzda za tyto roky mu byla vyplacena najednou později v návaznosti na skončené soudní řízení o neplatnost výpovědi z pracovního poměru, v němž byl stěžovatel úspěšný.

Krajský soud vycházel z obecných úvah nálezu Ústavního soudu, které jsou založeny na tom, že je nepřipustné, aby příslušné státní orgány pouze důsledně vyžadovaly splnění povinností ze strany občanů (v daném případě placení pojistného) a nedbaly přitom ochrany jejich zájmů. Systém sociálního pojištění by v případě přijetí platby za stěžovatele a jejího následného nerealizování pro účely výpočtu výše důchodu připomínal princip mechanismu

označovaného jako perpetuum mobile druhého druhu. Výrazem takového postupu je přepjatý formalismus, jehož důsledkem je sofistikované zdůvodňování zjevné nespravedlnosti, což vede k porušení čl. 36 Listiny základních práv a svobod.

Krajský soud připomenul, že z pojišťovacího vztahu vyplývá, že při splnění podmínek ze strany pojištěného odpovídá vzniklému právu na důchod povinnost druhé strany (žalované) taková plnění v důchodovém pojištění poskytovat. Z nálezů Ústavního soudu rovněž plyne, že v jím projednávané věci nelze použít toliko gramatický výklad, bez přihlédnutí ke smyslu a účelu dotčených ustanovení i celého systému důchodového pojištění.

Po zhodnocení těchto skutečností krajský soud dospěl k závěru, že je třeba přisvědčit žalobkyni, že v jejím případě jde o situaci zcela srovnatelnou, na níž lze aplikovat shora uvedený náleze Ústavního soudu. Proto napadené rozhodnutí zrušil a věc vrátil žalované k dalšímu řízení. Žalovanou zavázal, aby v dalším řízení do ročního vyměřovacího základu žalobkyně v roce 2003 započítala dodatečně vyplacenou částku 86 508 Kč a v roce 2004 částku ve výši 127 807 Kč. Žalovaná tak stanoví nově osobní vyměřovací základ, z něhož znovu vypočítá výši starobního důchodu žalobkyně.

Žalovaná kasační stížnost podala z důvodu uvedeného v ust. § 103 odst. 1 písm. a) zákona č. 150/2002 Sb., soudní řád správní (dále jen „s. ř. s.“).

Žalovaná nesouhlasí s právním hodnocením obsaženým v napadeném rozsudku. V případě žalobkyně se nejedná o mzdu vyplacenou v souvislosti s neplatným skončením pracovního vztahu zakládajícího účast na pojištění, jejíž zápočet v období, ve kterém byla zúčtována, by ve spojení s ust. § 5 odst. 2 písm. a) zákona č. 589/1992 Sb. a ust. § 11 odst. 2 zákona č. 155/1995 Sb. znamenal nezhodnocení určité doby pojištění.

Novela ust. § 16 odst. 3 zákona č. 155/1995 Sb., provedená zákonem č. 24/2006 Sb. s účinností od 1. 2. 2006 stanovila podmínku, za níž lze, na rozdíl od úpravy dané v § 6 odst. 1 zákona č. 589/1992 Sb., zahrnout do vyměřovacího základu pojištěnce mzdu za období, za které náležela, bez ohledu na to, kdy byla zúčtována. Touto podmínkou je, že mzda byla pojištěnci dodatečně vyplacena v souvislosti s pravomocným rozhodnutím soudu o neplatném skončení pracovněprávního vztahu zakládajícího účast na pojištění. V žádném jiném případě takto postupovat nelze. Podle zásady stanovené v § 6 odst. 1 ve spojení s § 5 odst. 2 zákona č. 589/1992 Sb. je mzda započitatelná zásadně v tom kalendářním měsíci a roce, v němž byla zúčtována. Jiný výklad § 6 odst. 1 ve spojení s § 5 odst. 2 písm. a) zákona č. 589/1992 Sb. s přihlédnutím k současnému znění § 16 odst. 3 věty třetí zákona č. 155/1995 Sb. podle názoru žalované nelze přijmout.

Žalobkyni byla prokazatelně zúčtována část mzdy za roky 2003 a 2004 až v roce 2005, který již nespádá do rozhodného období pro výpočet jejího osobního vyměřovacího základu. Proto nemůže být dodatečně zahrnuta do vyměřovacího základu rozhodného pro výši jejího starobního důchodu. Podmínku stanovenou pro takový zápočet žalobkyně nesplňuje, mzda jí byla vyplacena ze zcela jiných důvodů, pro zápočet podle zákona č. 155/1995 Sb. irelevantních.

Žalovaná se domnívá, že pokud by chtěl zákonodárce umožnit zahrnutí mzdy do vyměřovacího základu pojištěnce v období, za které náležela, bez ohledu na to, kdy byla zúčtována, nepochybně by to v novele zákona o důchodovém pojištění vyjádřil a tuto možnost by neomezil tak, jak to učinil podmínkou stanovenou v § 11 odst. 2 větě páté zákona č. 155/1995 Sb.

Žalovaná navrhuje, aby Nejvyšší správní soud napadený rozsudek krajského soudu zrušil a věc mu vrátil k dalšímu řízení.

Žalobkyně ve vyjádření ke kasační stížnosti uvedla:

Zdůvodnění kasační stížnosti, pokud argumentuje novelizací ust. § 11 a 16 zákona č. 155/1995 Sb., která byla provedena zákonem č. 24/2006 Sb., odvádí pozornost od právního závěru, k němuž dospěl Ústavní soud v citovaném nálezu a jehož podstatu – bez ohledu na konkrétní skutek, který byl předmětem tehdejšího řízení – zobecnily pro srovnatelné právní případy závěry vytčené v odůvodnění nálezu jako právní věty. Právní závěr vyslovený Ústavním soudem sleduje obecně cíl, aby odměna (mzda, plat) za práci, na kterou měl zaměstnanec nárok v období rozhodném pro stanovení osobního vyměřovacího základu pro vyměření důchodu a která mu nebyla vyplacena v důsledku porušení zákona, byla v osobním vyměřovacím základu zohledněna a zaměstnanec tak nebyl nedůvodně diskriminován.

Dlouholetá praxe orgánů sociálního zabezpečení a soudní judikatura v této otázce byla zmíněným nálezem Ústavního soudu překonána. Rozsah provedené novelizace, jak na ni poukazuje kasační stížnost, je pro posouzení žalobkyní uplatněného nároku zcela nerozhodný již jen s ohledem na to, že Ústavní soud v závěru citovaného nálezu jednoznačně preferoval jako zcela dostačující nápravu provedením ústavně konformního výkladu příslušných ustanovení zákona č. 155/1995 Sb. a zákona č. 589/1992 Sb., aniž by byla nezbytná novelizace těchto zákonů.

Žalobkyně navrhla, aby kasační stížnost byla jako nedůvodná zamítnuta.

Nejvyšší správní soud, vázán rozsahem a důvody kasační stížnosti (§ 109 odst. 2 a 3 s. ř. s.), posoudil kasační stížnost takto:

Mezi účastníky není sporný skutkový základ projednávané věci. Nálezem Ústavního soudu, který byl uveřejněn pod č. 354/2005 Sb., dnem vyhlášení tohoto nálezu ve Sbírce zákonů se zrušuje ust. § 2 zákona č. 427/2003 Sb., ve znění zákona č. 626/2004 Sb. a zákona č. 127/2005 Sb., pokud se týká soudce okresního, krajského a vrchního soudu, Nejvyššího soudu a Nejvyššího správního soudu (§ 1 písm. i) zákona č. 427/2003 Sb. ve znění zákona č. 626/2004 Sb. a zákona č. 127/2005 Sb.).

Nálezem Ústavního soudu, který byl uveřejněn pod č. 355/2005 Sb., dnem vyhlášení tohoto nálezu ve Sbírce zákonů se zrušuje ust. § 2 zákona č. 425/2002 Sb., pokud se týká soudce okresního, krajského a vrchního soudu, Nejvyššího soudu a Nejvyššího správního soudu (§ 1 písm. h) zákona č. 425/2002 Sb.).

Nálezem Ústavního soudu, který byl uveřejněn pod č. 356/2005 Sb., bylo rozhodnuto, že ust. § 1 písm. h) zákona č. 590/2004 Sb., o odejmutí dalšího platu za druhé pololetí roku 2004 představitelům státní moci a některých státních orgánů, soudcům, státním zástupcům a poslancům Evropského parlamentu, zvoleným na území České republiky, se zrušuje dnem vyhlášení tohoto nálezu ve Sbírce zákonů.

Na základě těchto nálezu Ústavního soudu byl žalobkyni při zúčtování platu za měsíc listopad 2005 zúčtován dodatečně za rok 2003 doplatek ve výši 86 508 Kč brutto a za rok 2004 doplatek ve výši 127 807 Kč brutto.

Podstata sporu mezi účastníky spočívá v posouzení právní otázky, zda bez výslovné zákonné úpravy lze tyto dodatečně vyplacené částky mzdy soudci zahrnout do osobního vyměřovacího základu pro výpočet výše jeho starobního důchodu. Krajský soud o této právní otázce rozhodl kladně, žalovaná se domnívá, že toto rozhodnutí vychází z nesprávného právního posouzení věci.

Krajský soud při právním posouzení věci správně obrátil pozornost k nálezu Ústavního soudu ze dne 9. 6. 2005 sp. zn. I ÚS 348/04, jak je již jeho obsah popsán v podstatných obrysech výše. Krajský soud vyšel z právní věty tohoto nálezu, v níž se uvádí, že z ust. § 6 odst. 1 zákona č. 589/1992 Sb. nelze dovodit, že by vylučovalo možnost zpětného

rozúčtování příjmů, jež se zahrnují do vyměřovacího základu. Ústavní soud dovodil, že z pojišťovacího vztahu, byť i veřejnoprávního, vyplývá, že při splnění podmínek ze strany pojištěného odpovídá vzniklému právu na důchod povinnost druhé strany taková plnění v důchodovém pojištění poskytovat. Je nepřipustné, aby příslušné státní orgány pouze důsledně vyžadovaly splnění povinností ze strany občanů (v daném případě plnění pojistného) a nedbaly přitom ochrany jejich zájmů. Systém sociálního pojištění by v případě přijetí platby za stěžovatele a jejího následného realizování pro účely výpočtu výše důchodů připomínal princip mechanismu, označovaného jako perpetuum mobile druhého druhu. Výrazem takového postupu je přepjatý formalismus, jeho důsledkem je sofistikované zdůvodňování zjevné nespravedlnosti, což vede k porušení čl. 36 Listiny základních práv a svobod.

Ústavní soud vyslovil názor, že v daném případě (tj. v případě, kdy stěžovateli byla dodatečně vyplacena náhrada mzdy na základě rozhodnutí soudu o neplatném skončení pracovního poměru) nelze použít toliko gramatický výklad, bez přihlédnutí ke smyslu a účelu dotčených ustanovení i celého systému důchodového pojištění. Ústavní soud konstatoval, že pokud soudy provedly pouze gramatický výklad dotčených ustanovení, bez ohledu na logiku věci a na požadavky kladené ústavním pořádkem, zasáhly tím do stěžovatelova práva na soudní ochranu garantovaného čl. 36 Listiny základních práv a svobod. Soudy porušily i čl. 4 odst. 1 ve spojení s čl. 30 odst. 1 Listiny.

Nejvyšší správní soud zastává názor, že shora uvedené právní závěry Ústavního soudu, byť se týkaly věci skutkově odlišné, je třeba aplikovat i v projednávané věci, a to bez ohledu na to, zda pozitivní právní úprava na projednávanou věc výslovně pamatuje. V té souvislosti je třeba mít na zřeteli, že žalobkyně nenese žádnou vinu na tom, že až na základě nálezů Ústavního soudu jí byla dodatečně vyplacena část mzdy. Jiný výklad by znamenal výklad ústavně nekonformní, který by žalobkyni způsobil zjevnou nespravedlnost tak, jak ji v uvedeném nálezu chápe Ústavní soud.

Nejvyšší správní soud ještě poznamenává, že jestliže se náhrada mzdy podle nálezu Ústavního soudu a podle shora uvedené novely zákona považuje za příjem v období, ve kterém pojištěnec nevykonává výdělečnou činnost, tím spíše spadá do takového období mzda za období, kdy pojištěnec výdělečnou činnost vykonává a není obtížné identifikovat měsíce, kdy měla být zúčtována.

Nejvyšší správní soud na základě shora uvedeného tedy kasační stížnost jako nedůvodnou zamítl (§ 110 odst. 1 s. ř. s.).

O náhradě nákladů řízení o kasační stížnosti bylo rozhodnuto podle ust. § 60 odst. 1 s. ř. s. Žalovaná ve věci úspěch neměla a úspěšné žalobkyni nevznikly v řízení o kasační stížnosti žádné náklady.

P o u č e n í : Proti tomuto rozsudku **n e j s o u** opravné prostředky přípustné.

V Brně dne 5. prosince 2007

JUDr. Marie Součková
předsedkyně senátu

